

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЗА РАХУНОК ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ СПОРТУ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ

Бойко А.О.,

*д.е.н., доц., доцент кафедри економічної кібернетики
Сумський державний університет, м. Суми
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007, Україна
a.boiko@uabs.sumdu.edu.ua*

Циганюк Д.Л.,

*к.е.н., доц., доцент кафедри фінансових технологій та підприємництва
Сумський державний університет, м. Суми
d.tsyhaniuk@uabs.sumdu.edu.ua*

Чевгуз К.М.,

*студентка кафедри економічної кібернетики
Сумський державний університет, м. Суми
k.chevhus@gmail.com*

У статті розглянуто трактування категорій «спорт», «спорт вищих досягнень» та «професійний спорт» та визначені особливості використання кожного з понять в рамках проведеного дослідження. Основною гіпотезою дослідження визначено: «знакові здобутки вітчизняних професійних спортсменів на міжнародних аренах призводять до активізації зайняття спортом української молоді». З метою кількісного підтвердження гіпотези сформовано систему оцінювання впливу результатів спорту вищих досягнень на поведінку молоді до зайняття спортом та здорового способу життя. Ця система включає вісім різних блоків індикаторів, що з однієї сторони характеризують спорт вищих досягнень, а з іншої мотивацію молоді до зайняття спортом. Встановлено, що сучасне реформування системи охорони здоров'я та її зв'язок з фізичною культурою та спортом простежується в рамках двох рішень РНБО України у 2021 р.: «Про Стратегію людського розвитку», якою визначено головні пріоритети у розвитку найважливішого ресурсу країни – людей; «Про стан національної системи охорони здоров'я та невідкладні заходи щодо забезпечення громадян України медичною допомогою», яке визначає головні пріоритети реформування системи охорони здоров'я.

Ключові слова: соціальна діяльність, система охорони здоров'я, управління, спорт вищих досягнень.

DOI: 10.21272/1817-9215.2021.4-26

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

За 2010-2021 рр. населення України скоротилося з 46 млн. до 41,6 млн. чоловік, при цьому збільшується частка осіб віком понад 65 років та зменшується частка осіб віком від 14 до 35 років (за останні п'ять років їх кількість зменшилася на 1,6 млн. осіб). Середня очікувана тривалість життя в Україні становить 72 роки, що на 9 років менше ніж у країнах Європейського Союзу. В Україні також спостерігається великий розрив у тривалості життя чоловіків та жінок. Останні в середньому живуть в Україні на 10 років більше ніж чоловіки, тоді як у країнах Європейського союзу цей розрив не перевищує 4 років. Така ситуація обумовлена у тому числі й поширенням серед чоловіків тютюнопаління, зловживання алкоголем, наявністю інших шкідливих звичок. У підсумку, структурні дисбаланси системи охорони здоров'я, неусвідомлення населенням України цінності здоров'я як головної складової людського капіталу країни, фактична відсутність освітньої промоції здорового способу життя серед населення, соціально-економічна нестабільність та низький рівень доходів формують несприятливі умови для ведення здорового способу життя. При цьому Стратегія людського розвитку в питаннях розвитку освіти і науки зовсім не приділяє уваги розвитку спортивних освітніх закладів (дитячо-юнацьких спортивних шкіл та інтернатів), а також проведенню просвітницьких заходів з популяризації здорового способу життя та зайняття фізичною культурою і спортом. Втім стратегічна ціль №3 передбачає «Формування всебічно розвиненої людини, патріота України, сприяння духовному розвитку та створення можливостей для творчого самовираження і самореалізації у культурному та спортивному напрямі». Питання розвитку спорту розкриваються в оперативних цілях 3.7-3.9 і стосуються формування умов для

зайняттям масовим спортом та фізичною культурою, підготовки спортсменів світового рівня (розвиток спорту високих досягнень) та удосконалення управління та адміністрування в сфері фізичної культури і спорту. Питання реформування та розвитку системи охорони здоров'я в основному розкриті у стратегічній цілі 1, проте вони також не розкривають зв'язку між спортом, формуванням здоров'я населення та відповідною освітньою діяльністю. Відсутність зазначених акцентів розриває ці три сфери діяльності і не дозволяє досягнути необхідного синергетичного ефекту.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню проблем охорони здоров'я та реформування цієї галузі присвячені роботи таких вітчизняних науковців, як Авраменко Н. [1], Лехан В. [6], Лободіна З. [7], Слабкий Г. [6], Шевченко М. [6], Фірсова О. [10], Заглада О. [5], Кризина Н. [5] та ін. У свою чергу, питання спорту вищих досягнень та його впливу на населення вивчали такі вчені, як Вацеба О. М. [2, 3], Кухтій А. О. [3], Дутчак М. В. [4], Платонов В. [8, 9], Масри С. [8], Шкрєбтій Ю. М. [11]. Однак, невирішеними залишились питання дослідження впливу результатів спорту вищих досягнень на поведінку молоді до зайняття спортом та здорового способу життя.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження соціальних аспектів реформування системи охорони здоров'я за рахунок популяризації спорту вищих досягнень.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Досліджуючи мотиви української молоді до зайняття спортом та, відповідно, здорового способу життя, необхідно, в першу чергу, розглянути трактування категорій «спорт», «спорт вищих досягнень» та «професійний спорт» та, відповідно, встановити особливості їх використання при розгляді зазначеного питання. Отже, в межах нашого дослідження, категорію «спорт» ми ототожнюємо з масовим спортом, тобто тим спортом, який, по суті, й призводить до здорового способу життя. Тобто, це систематичне зайняття фізичними вправами для підтримки життєвих функцій організму людини у високому тонусі. В свою чергу, категорію «спорт вищих досягнень», ми ототожнюємо з поняттям «професійний спорт» та розглядаємо її, як навчально-тренувальний процес з визначеного виду спорту для підготовки людини до участі у спортивних змаганнях всеукраїнського та міжнародного рівня. Тобто, це професійна діяльність людини, яка супроводжується матеріальними винагородами, координацією процесу підготовки національними тренерами й функціонерами українських федерацій та спрямована на досягнення найвищих результатів в певному виді спорту на світовому рівні. Вище досягнення вітчизняного спортсмена є не тільки знаковою подією безпосередньо для нього, але й виступає загальнонаціональним надбанням. Так, встановлені рекорди, завойовані кубки, медалі, пояси та інше на міжнародних змаганнях призводять до підвищення іміджу України на світовій арені. Інфраструктурою спорту вищих досягнень в Україні є національні збірні команди, центри олімпійської підготовки, школи вищої спортивної майстерності, спортивні клуби та спортивні команди спеціальних служб (Збройних Сил України, правоохоронних органів та інші).

Необхідно зазначити, що психологічними аспектами мотивації молоді до зайняття професійним спортом є, в своїй більшості, бажання стати видатним спортсменом та прославляти власну державу. Молодь, яка надихнулася здобутками професійних спортсменів бажає так само виступати на міжнародній арені та виборювати медалі. Крім того, молодь розглядає спорт вищих досягнень як можливість заробити гроші, стати відомою особою, мати гарний вигляд і вже на останньому місці бути здоровою людиною. Разом з тим, справедливо зазначити, що людина, яка прийшла у професійний спорт та, з часом, зрозуміла, що не досягне видатних результатів продовжує займатись даним видом спортом, але вже на аматорському рівні.

Спорт вищих досягнень прищеплює молоді поведінку наслідувати здоровий спосіб життя у майбутньому. Переважна більшість людей, які в дитинстві займались активно спортом, впродовж всього свого подальшого життя відвідують спортивні зали та займаються цим видом спорту, але вже на рівні любителів або самостійно бігають, плавають, катаються на лижах й т. і. Тому твердження, що зайняття професійним спортом в дитинстві та юності призводить до здорового способу життя у подальшому є достатньо логічним та вірним. Люди, які займались професійно спортом, а потім ведуть нездоровий спосіб життя, безумовно, теж є, проте їх кількість набагато менший за чисельність тих людей, які продовжують активно займатись спортом для підтримки власного здоров'я.

Проте, не потрібно й виключати з дослідження мотиви молодих людей, які відразу бажають займатись саме масовим спортом, оскільки їх на це надихнули здобутки вітчизняних професійних спортсменів. Тобто, люди відразу розуміють, що не зможуть досягнути видатних результатів в цьому виді спорту, проте їм сподобалось, як це роблять професійні спортсмени й вони наслідують їх на власному аматорському рівні. Це також має місце бути, особливо, якщо державні органи виконавчої влади будуть ґрунтувати програми популяризації масового спорту на вищих досягненнях певних українських спортсменів.

Зазначимо, що спорт вищих досягнень повинен стати тригером до зайняття молоді масовим спортом, а не професійним. Молодь повинна розуміти, що спорт це дисципліна та здоров'я, а тренери донести цю ідею до молоді та обрати серед тисячі молодих людей 10-15 %, які потенційно можуть стати видатними спортсменами та показувати результати світового рівня, а інша частина повинна отримати знання та вміння, які в подальшому допоможуть правильно вести здоровий спосіб життя та тримати себе у гарній фізичній формі.

Важливим аспектом розвитку спорту вищих досягнень в Україні є також його позиціонування в суспільстві та розуміння важливості на рівні держави. Тобто, держава повинна не тільки фінансово підтримувати професійних спортсменів та займатись розбудовою спортивної інфраструктури в Україні, але й займатись профорієнтаційною роботою серед молоді. Реалізовувати проекти державного рівня присвячені популяризації спорту серед молоді на рівні школи, не бути осторонь також роботи з батьками (мінімізація впливу усталеного твердження про перешкоджання спорту навчанню, про значні проблеми спортсменів після завершення професійної кар'єри пов'язаних не тільки з працевлаштуванням, але й з пошуком свого місця у суспільстві).

Таким чином, в нашому дослідженні будуть розглянуті особливості впливу саме спорту вищих досягнень на поведінкові процеси розвитку масового спорту в Україні. Основною гіпотезою дослідження є – «знакові здобутки вітчизняних професійних спортсменів на міжнародних аренах призводять до активізації зайняття спортом української молоді». У той же час, справедливо зауважити, що кількісне підтвердження зазначеної гіпотези вимагає формування системи оцінювання впливу результатів спорту вищих досягнень на поведінку молоді до зайняття спортом та здорового способу життя. На наш погляд, ця система оцінювання повинна включати комплексний перелік показників, які всебічно надаватимуть змогу описати як складову спорту вищих досягнень, так й мотивацію молоді до зайняття спортом.

Отже, перейдемо безпосередньо до дослідження кожної групи показників запропонованої системи оцінювання. В першу чергу, розглянемо різні блоки індикаторів, які дотичні до характеристики спорту вищих досягнень. Так, перший блок індикаторів, це показники які кількісно характеризують здобутки професійних спортсменів на значимих міжнародних змаганнях, таких як Олімпійські ігри, чемпіонати Світу та Європи, міжнародні Гран-прі та інше. Тобто, це:

– кількість нагород вищого ґатунку (I-III місце) здобутих українськими професійними спортсменами на змаганнях міжнародного рівня в цьому році.

Справедливо зазначити, що з кожним роком показник кількості здобутих українськими професійними спортсменами нагород зменшується, оскільки вітчизняні спортсмени не витримують міжнародної конкуренції, а українські функціонери не забезпечують належних умов для зростання результатів. Медальний залік України на світових змаганнях поповнюється, в своїй більшості, за рахунок обдарованої молоді, а не за рахунок ефективно вибудованої системи підготовки спортсменів.

Другий блок індикаторів, це показники, які характеризують потенційні можливості спорту вищих досягнень в Україні. Тобто, це показники, що описують всю наявну кількість професійних спортсменів, які мають можливість досягти високих результатів на міжнародних змаганнях. Безперечно, в межах даного блоку індикаторів, важливим аспектом є кількість спортсменів в рамках різних видів спорту. Чим вищий цей резерв спортсменів та чим більше він диференційований, тим більшою є ймовірність завоювання призових місць на міжнародних змаганнях. До цього блогу індикаторів нами запропоновано відносити:

- кількість спортсменів національних збірних команд України;
- середньорічну кількість спортсменів центрів олімпійської підготовки та школи вищої спортивної майстерності;
- кількість навчально-тренувальних зборів в яких взяли участь спортсмени державних центрів олімпійської підготовки та школи вищої спортивної майстерності.

Основні чинники, що впливають на кількісне значення індикаторів другого блогу, є незадовільне фінансування спортсменів та невідповідність місць й умов проведення навчально-тренувальних зборів.

Третій блок індикаторів, це показники, які характеризують поінформованість суспільства з результатами міжнародних змагань та здобутками вітчизняних професійних спортсменів. В межах даного блоку ми вважаємо за доцільне розглядати дві окремі групи показників, перша група показників, що описує інформаційне висвітлення результатів та друга група показників, що характеризує спроможність України проводити міжнародні спортивні турніри. Тобто, це ті міжнародні турніри, на які українці мають змогу потрапити безпосередньо та побачити спортивні змагання власними очима.

Отже, до першої групи показників третього блоку індикаторів відносяться:

- кількість розміщеної в ефірі телеканалів відеопродукції, що висвітлюють хід підготовки та участь національних збірних команд України у міжнародних змаганнях;
- кількість прямих трансляцій, щодо висвітлення підготовки й участі національних збірних команд України;
- кількість розміщених інформаційних повідомлень, що висвітлюють розвиток спорту вищих досягнень в Україні;
- кількість професійних спортивних каналів в Україні;
- обсяг ефірного часу на телеканалах України присвяченого спорту вищих досягнень (у т. ч. за виключенням футболу).

До другої групи показників третього блоку індикаторів відносяться:

- кількість проведених в Україні офіційних міжнародних спортивних змагань;
- кількість об'єктів спортивної інфраструктури, які дозволяють провести змагання міжнародного рівня;
- кількість регіонів України в яких проведені офіційні міжнародні спортивні змагання;
- співвідношення середньої вартості білету на міжнародне змагання до прожиткового мінімуму в Україні.

Узагальнюючи третій блок індикаторів, справедливо зауважити, що в Україні дуже низький рівень інформаційного висвітлення міжнародних змагань, де приймають участь вітчизняні спортсмени, навіть коли вони претендують на призові місця. Більшість спортивних змагань, рівня чемпіонату Європи або Світу можуть взагалі не висвітлюватись в ефірі національних каналів, а Олімпійські ігри зазвичай транслює

лише один телевізійний канал та й то вибірково. Все це пов'язано з високою вартістю трансляцій та неспроможності вітчизняних державних каналів фінансувати цей процес. В свою чергу, приватні телевізійні канали не вбачають комерційної привабливості у таких трансляціях, оскільки їх дивиться незначна кількість людей.

Зупиняючись на можливості проведення міжнародних змагань на території України, зазначимо, що навіть при подоланні пандемії Covid-19 в більшості міст держави відсутня як допоміжна (аеропорти, готелі автомобільні шляхи необхідного рівня), так і основна інфраструктура (сучасні спортивні споруди). У свою чергу, міста, які навіть мають необхідні інфраструктурні об'єкти знаходяться один від одного на значній відстані, що поряд з іншими перепонами не стимулює процес отримання Україною права на проведення міжнародних турнірів.

Крім того, фінансова спроможність громадян України не дозволяє розраховувати організатором міжнародних змагань на повноцінне заповнення трибун спортивних комплексів за умови високої вартості на білети (об'єктивно враховуючи необхідність покриття усіх витрат на організацію та проведення міжнародних турнірів), а отже економічної доцільності проведення міжнародних турнірів на комерційних засадах.

Дестимулятором проведення міжнародних спортивних змагань в Україні є й військовий конфлікт на Сході держави, який не тільки нівелював потенціал міст Донецьк та Луганськ, але й створює постійну небезпеку для учасників спортивних змагань.

В рамках дослідження блоків індикаторів опису спорту вищих досягнень, на наш погляд, доцільно також врахувати показники характеристики медичного забезпечення професійних спортсменів. Це пов'язано з тим, що в сучасних умовах розвитку, становлення спорту вищих досягнень неможливе без систематичної медичної підтримки. Так, актуальною є не тільки боротьба з допінгом, але й спеціалізована медична діяльність спрямована на збереження здоров'я спортсмена, його швидке відновлення після виснажливих змагань та тренувань, а також повноцінне одужання після травм. Таким чином, до четвертого блоку індикаторів запропоновано включити наступні показники:

- кількість лікарських відвідувань українськими професійними спортсменами;
- кількість послуг лікувально-профілактичного, діагностичного, консультативно-медичного характеру наданих з боку Українського медичного центру спортивної медицини Міністерства молоді та спорту України вітчизняним професійним спортсменам;
- кількість регіональних центрів спортивної медицини, яким надано організаційно-методичну допомогу з боку Українського медичного центру спортивної медицини Міністерства молоді та спорту України.

Спортивна медицина в Україні не стільки не розвинута, скільки значно відстала від світових трендів. Чинками, що впливають на індикатори цього блоку є відсутність сучасного діагностичного та реабілітаційного обладнання в Україні, що відповідно, позначається на результатах провідних вітчизняних спортсменах.

Наступна, п'ятий блок індикаторів, є, так би мовити, буферним, оскільки він характеризує діяльність держави в рамках популяризації масового спорту в Україні. У той же час, даний блок індикаторів, безумовно, стосується й професійного спорту, оскільки реалізувати будь-яку державну програму популяризації масового спорту без високих досягнень вітчизняних професійних спортсменів неможливо. Отже, запропоновано до цього блоку індикаторів включити:

- кількість всеукраїнських масових заходів спрямованих на залучення молоді до регулярних фізкультурно-спортивних занять;
- кількість заходів із забезпечення розвитку олімпійського руху в Україні;
- кількість заходів методологічного забезпечення центрів фізичного здоров'я населення всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх».

З набуттям незалежності, в Україні дуже гостро стоїть проблема популяризації масового спорту, так тільки декілька років тому розпочались загальнодержавні програми, які поки що не мають свого глобального ефекту. Молодь традиційно віддає перевагу іншим відмінним від спорту заняттям.

В рамках шостого блоку індикаторів, перейдемо до характеристики реакції молоді на здобутки спорту вищих досягнень. Так, показники цього блоку, на наш погляд, повинні характеризувати ймовірний рівень задоволення молоддю наявної спортивної інфраструктури в країні:

- кількість регіональних та загальнодержавних інформаційних сервісів спрямованих на пошуку закладів фізкультурно-спортивної спрямованості (дитячо-юнацькі спортивні школи, спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи олімпійського резерву та школи вищої спортивної майстерності) необхідного спрямування в Україні;

- кількість закладів фізкультурно-спортивної спрямованості в Україні, у т. ч. за чисельністю видів спорту;

- кількість закладів фізкультурно-спортивної спрямованості, що забезпечують можливість навчання, постійного проживання та безперервного зайняття спортом, у т. ч. за чисельністю видів спорту.

Характеризуючи цей блок індикаторів, справедливо зауважити, що основною проблемою для України є не тільки обмежена кількість закладів фізкультурно-спортивної спрямованості в різних регіонах держави та їх недофінансованість, але й недостатня кількість видів спорту, якими можна оволодіти в Україні.

Крім того, в державі існує й значна проблема дитячих тренерів, не завжди коли в регіоні є необхідний заклад фізкультурно-спортивної спрямованості тренери, які там працює, будуть професійно поводитись з усіма учнями. Виходячи з цього, на наш погляд, доцільно також увести цьому групі індикаторів, яка виступатиме допоміжною в рамках оцінювання рівня розвитку масового спорту в Україні та характеризуватиме рівень професійного зростання українських тренерів. Отже, до даного блоку, на наш погляд, необхідно включити наступні показники:

- кількість проведених методичних семінарів для тренерів закладів фізкультурно-спортивної спрямованості в Україні;

- кількість учасників, які прийняли участь в методичних семінарах для тренерів закладів фізкультурно-спортивної спрямованості в Україні;

- рівень методичного забезпечення навчальними програмами закладів фізкультурно-спортивної спрямованості в Україні.

Й останній восьмий, найважливіший, блок індикаторів, який характеризує активізацію зацікавленості молоді у тому, чи іншому виді спорту як реакція на високі результати українських професійних спортсменів на значимих міжнародних змаганнях:

- кількість нових учасників мережі закладів фізкультурно-спортивної спрямованості в Україні.

Необхідно також зазначити, що система оцінювання впливу результатів спорту вищих досягнень на поведінку молоді до занять спортом та здорового способу життя повинна враховувати: по-перше, регіональну складову України, неможливо прирівнювати можливості молоді, що проживає в місті Києві та, наприклад, будь-якого райцентру, а, по-друге, час коли відбулась спортивна подія та досягнення результату, оскільки лаг між знаковою подією у професійному спорті та реакцією молоді щодо занять спортом є незначним.

Узагальнюючи проведене дослідження, проведемо формалізацію системи індикаторів характеристики впливу результатів спорту вищих досягнень на поведінку молоді до занять спортом та здорового способу життя за допомогою рисунку 1.

Справедливо зазначити, що кожен із зазначених блоків індикаторів може бути розширений додатковими показниками, які поглиблюють систему оцінювання впливу

результатів спорту вищих досягнень на поведінку молоді до зайняття спортом та здорового способу життя, проте основний вектор перевірки гіпотези про те, що знакові здобутки вітчизняних професійних спортсменів на міжнародних аренах призводять до активізації зайняття спортом української молоді встановлений.

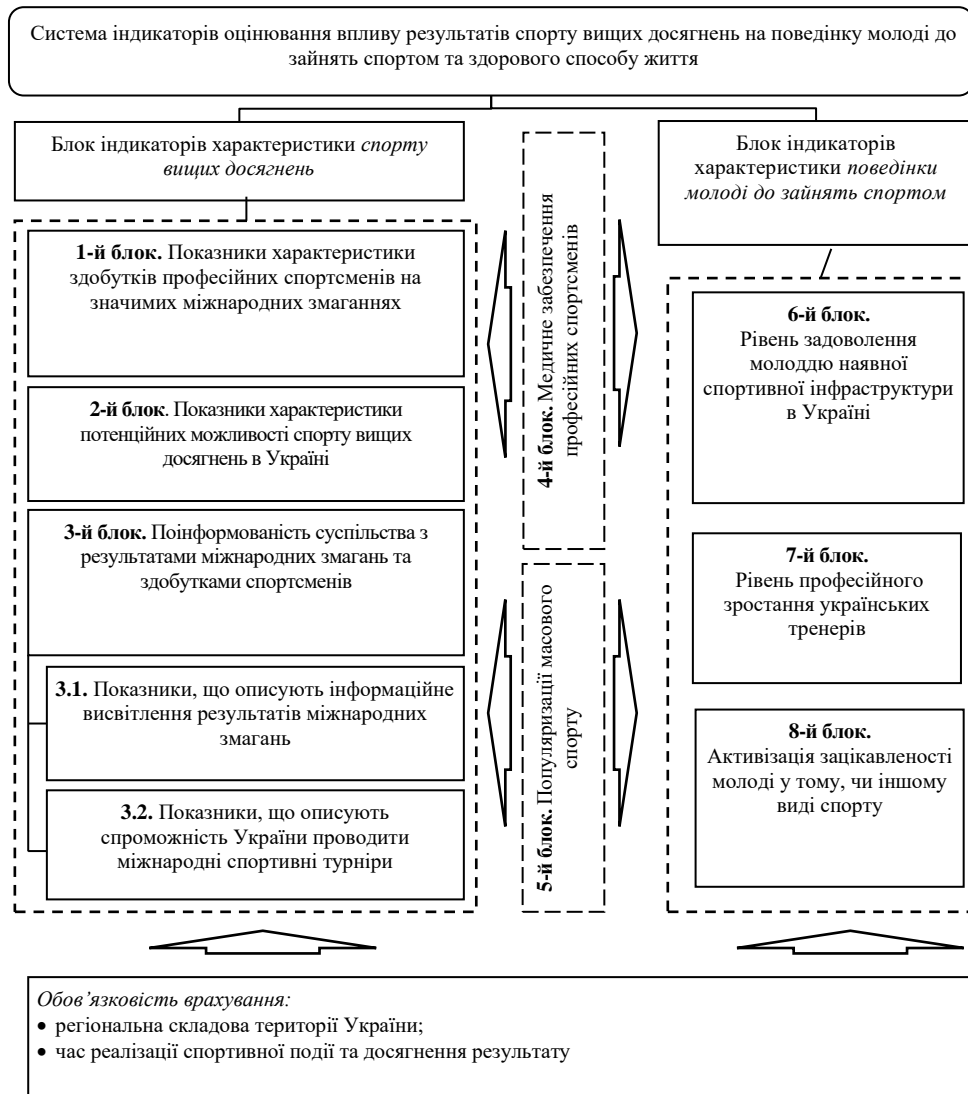

Рисунок 1 – Система оцінювання впливу результатів спорту вищих досягнень на поведінку молоді до зайняття спортом та здорового способу життя

Проте, необхідно зазначити, що доцільність вище зазначеної оцінки можлива тільки за умови негайного проведення реформ в спорті та охороні здоров'я України. За умови сучасного стану розвитку спорту вищих досягнень та рівня популяризації масового спорту в Україні через декілька років оцінювати буде нічого.

Розглянемо сучасний стан реформування системи охорони здоров'я та її зв'язок з фізичною культурою та спортом. У 2021 р. РНБО України було прийнято 2 важливі рішення, яка закладають основи для подальшого розвитку системи охорони здоров'я, фізичної культури, спорту та освіти. По-перше це рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію людського розвитку», якою визначено головні пріоритети у розвитку найважливішого ресурсу країни – людей. По-

друге, це Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про стан національної системи охорони здоров'я та невідкладні заходи щодо забезпечення громадян України медичною допомогою», яке визначає головні пріоритети реформування системи охорони здоров'я. Передумовами прийняття обох документів стала демографічна ситуація в країні та прагнення зупинити в Україні негативні процеси скорочення чисельності населення.

Стратегічний план розвитку системи охорони здоров'я у відповідності до рішення РНБО України мав бути розроблений до кінця 2021 року. Проте на сьогодні він ще не опублікований, хоча ведеться активна робота з його розробки. Втім аналіз попередніх проєктів, виступів експертів та членів робочих груп із розробки стратегічного плану дозволяє зробити висновок, що питанню превентивної роботи із забезпечення формування відповідальної моделі поведінки громадян, в першу чергу відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я інших людей у тому числі через пропаганду занять фізичною культурою і спортом, знову приділяється мінімальна увага.

Основні акценти у реформуванні системи охорони здоров'я робляться на питаннях функціонування закладів охорони здоров'я, підготовки медичних кадрів, функціонування ринку лікарських препаратів, їх виробництва, загальних принципів та моделі фінансування системи охорони здоров'я. Варто відзначити планування запровадження обов'язкових періодичних профілактичних медичних оглядів дорослого та дитячого населення, щоправда реалізація цього завдання запланована аж на 2023 рік. На сьогодні фактично неможливо отримати реальну картину стану здоров'я дітей. Окремі дослідження та ініціативні профілактичні огляди, які проводяться приватними клініками, або фінансуються громадськими організаціями, свідчать про жахливу картину. Україна займає перше місце серед країн Східної Європи по поширенню фізіологічних проблем зі спиною – 23% дітей мають ті чи інші захворювання спини (дослідження Східно-Європейської асоціації ортопедів). Така ситуація негативно позначається на подальшому розвитку дітей, зниженню їх рухової активності, і як наслідок, призводить до проблем з зайвою вагою та серцево-судинною системою у дорослому віці. Хвороби системи кровообігу (зокрема серця) багато років залишаються головною причиною смертності в Україні. Великій частині цих проблем можна було б запобігти за допомогою поширення спортивної активності серед дітей та формування моделі здорового способу життя у населення.

ВИСНОВКИ

З огляду на вищезазначене, саме спорт високих досягнень може стати тією ланкою, яка зможе ефективно пов'язати між собою освіту, систему охорони здоров'я, фізичної культури та спорту. Для цього у програми реформування системи охорони здоров'я необхідно включати більше заходів, спрямованих на моніторинг здоров'я, особливо дітей, програми функціонування спортивних закладів освіти слід узгоджувати з освітніми потребами країни та розвитком спорту високих досягнень та його результативністю, окрему увагу треба приділити формуванню компетенцій у школярів та студентів, спрямованих на забезпечення ведення фізично здорового та відповідального способу життя. В Україні спорт світового рівня має досить високу популярність серед населення і цілком може стати тим тригером, який змінить демографічну ситуацію на краще.

SUMMARY

The paper discusses the interpretation of the categories "sports", "high-performance sports" and "professional sports" and defines peculiarities of each of the concepts in the framework of the study. Thus, "sports" is identified as mass sports, leading to a healthy lifestyle. These are systematic physical exercises to maintain the vital functions of the human body. The category "high-performance sports" is identified with the concept of "professional sports" and formalized as an educational and training process to prepare a person for participation in All-Ukrainian and international sports competitions. It is a person's professional activity, accompanied by

material rewards, coordination of the training process by national coaches, and functionaries of Ukrainian federations. It aims to achieve high results in a particular sport at the world level.

The study's central hypothesis is as follows: "significant achievements of domestic professional athletes at international competitions lead to the active participation of Ukrainian youth in sports." A system for assessing the impact of the results of high-performance sports on the attitude of young people toward sports and a healthy lifestyle has been formed to confirm the hypothesis quantitatively. The first block of indicators includes indicators that quantitatively characterize the achievements of professional athletes in significant international competitions, such as the Olympic Games, World and European Championships, international Grand Prix, etc. The second block of indicators characterizes the potential opportunities of high-performance sports in Ukraine. These indicators describe the number of professional athletes who can achieve high results in international competitions. The third block of indicators covers indicators that characterize public awareness of the results of international competitions and the achievements of domestic professional athletes. Within this block, we define two separate groups of indicators. The first group of indicators describes the information coverage of the results, and the second group of indicators characterizes the ability of Ukraine to host international sports tournaments. The fourth block of indicators considers indicators characterizing medical support for professional athletes. The fifth block of indicators is a buffer and characterizes the activities of the state in the framework of the popularization of mass sports in Ukraine. The sixth block of indicators describes the reaction of young people to the achievements in high-performance sports. The seventh group of indicators is auxiliary in assessing the level of development of mass sports in Ukraine and characterizes the level of professional growth of Ukrainian coaches. The eighth block of indicators characterizes the activation of interest of the youth in a particular sport as a reaction to the high results of Ukrainian professional athletes in significant international competitions.

It has been established that the modern reform of the healthcare system and its connection with physical culture and sports is observed within the framework of two decisions of the National Security and Defense Council of Ukraine in 2021: On the Human Development Strategy, which defines the main priorities in the development of the country's most important resource – people; On the State of the National Health System and Urgent Measures to Provide Citizens of Ukraine with Medical Assistance, which defines the main priorities of reforming the healthcare system.

Keywords: social activities, health care system, management, high-achievement sports.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко Н.В. Державне управління системою охорони здоров'я на регіональному рівні: сучасний стан, шляхи вдосконалення : [монографія]. Запоріжжя : КПУ. 2010. 196 с.
2. Вацеба О. М. Специфіка історичного розвитку сучасного спорту як соціального явища. *Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту*. Х., 2001. № 18. С. 21-26.
3. Вацеба О. М., Кухтій А. О. Характеристика основ розвитку фізичної культури і спорту у вітчизняній та сучасній українській науково-методичній думці. *Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту*. Х., 2002. № 12. С. 19-26.
4. Дутчак М. В. Протиріччя та особливості гуманізації фізичного виховання та спорту. *Спортивна наука України*. 2008. № 4. С. 12-26.
5. Заглада О.О., КрижинаН.П. Переваги та недоліки запровадження системи фінансування за методом глобального бюджету у закладах охорони здоров'я України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. №7. С. 108–112.
6. Лехан М., Слабкий Г.О., Шевченко. М.В. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я : український вимір. В – К. : Четверта хвиля, 2009. 353 с.
7. Лободіна З. Удосконалення національної моделі фінансування охорони здоров'я. *Фінанси України*. 2010. – № 4. – С. 88–97.
8. Платонов В., Масри С. Направлення совершенствования системы олимпийской подготовки. *Наука в олимпийском спорте*. 2004. №1. С. 3-10.
9. Платонов, В. М. Професіоналізація олімпійського спорту. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2005. №. С. 3-8.
10. Фірсова О.Д. Система охорони здоров'я Норвегії, особливості її організації на муніципальному рівні: досвід для України. *Економіка та держава*. 2011. № 1. С. 100–104.
11. Шкретій Ю. М. Напрями реформування системи фізичної культури і спорту в Україні. *Актуальні проблем фізичної культури і спорту*. 2004. № 4. С. 5-11.

REFERENCES

1. Avramenko N.V. Derzhavne upravlinnia systemoiu okhorony zdorovia na rehionalnomu rivni: suchasnyi stan, shliakhy vdoskonalennia : [monohrafiia]. Zaporizhzhia : KPU. 2010. 196 s. [in Ukrainian]
2. Vatsaba O. M. Spetsyfika istorychnoho rozvytku suchasnoho sportu yak sotsialnoho yavyscha. *Pedahohika, psykholohiia ta med.-biol. probl. fiz. vykhovannia i sportu*. Kh., 2001. № 18. S. 21-26. [in Ukrainian]
3. Vatsaba O. M., Kukhtii A. O. Kharakterystyka osnov rozvytku fizychnoi kultury i sportu u vitchyzniani ta suchasni ukrainskii naukovo-metodychnii dumtsi. *Pedahohika, psykholohiia ta med.-biol. probl. fiz. vykhovannia i sportu*. Kh., 2002. № 12. S. 19-26. [in Ukrainian]
4. Dutchak M. V. Protyrichchia ta osoblyvosti humanizatsii fizychnoho vykhovannia ta sportu. *Sportyvna nauka Ukrainy*. 2008. № 4. S. 12-26. [in Ukrainian]

5. Zablada O.O., Kryzyna N.P. Perevahy ta nedoliky zaprovadzhennia systemy finansuvannia za metodom hlobalnogo biudzhetu u zakladakh okhorony zdorovia Ukrainy. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2012. №7. S. 108–112. [in Ukrainian]
6. Lekhan M., Slabkyi H.O., Shevchenko. M.V. Stratehiia rozvytku systemy okhorony zdorovia : ukrainskyi vymir. V – K. : *Chetverta khvylya*, 2009. 353 s. [in Ukrainian]
7. Lobodina Z. Udoskonalennia natsionalnoi modeli finansuvannia okhorony zdorovia. *Finansy Ukrainy*. 2010. – No 4. – S. 88–97. [in Ukrainian]
8. Platonov V., Masry S. Napravleniia sovershenstvovannia systemy olympyiskoi pidhotovky. *Nauka v olympyiskom sporte*. 2004. №1. S. 3-10. [in Ukrainian]
9. Platonov, V. M. Profesionalizatsiia olimpiiskoho sportu. Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu. 2005. №. S. 3-8. [in Ukrainian]
10. Firsova O.D. Systema okhorony zdorovia Norvehii, osoblyvosti yii orhanizatsii na munitsypalnomu rivni: dosvid dlia Ukrainy. *Ekonomika ta derzhava*. 2011. № 1. S. 100–104.
11. Shkrebtiy Yu. M. Napriamy reformuvannia systemy fizychnoi kultury i sportu v Ukraini. *Aktualni problem fizychnoi kultury i sportu*. 2004. № 4. S. 5-11. [in Ukrainian]